

Na osnovu člana 13 stav 3, člana 14 stav 2, člana 17 stav 3 i člana 18 stav 5 Zakona o organskoj proizvodnji („Službeni list CG”, broj 56/13) Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, donijelo je

PRAVILNIK

O BLIŽIM PRAVILIMA I USLOVIMA ZA BILJNU I STOČARSKU ORGANSKU PROIZVODNJU*

Predmet

Član 1

Ovim pravilnikom propisuju se bliža pravila i uslovi za organsku biljnu i stočarsku proizvodnju, uslovi za upotrebu proizvoda i supstanci, način njihove upotrebe, doziranje i rok u kojem se mogu upotrebljavati i dužina trajanja prelaznog perioda (konverzija).

1. Pravila i uslovi u organskoj biljnoj proizvodnji

Obrada zemljišta i đubrenje

Član 2

Prilikom obrade zemljišta za biljnu organsku proizvodnju primjenom plodoreda, zaoravanjem leguminoza, upotrebom organskog stajskog đubriva u organskoj proizvodnji, biljkama se u potrebnim količinama mogu dodavati đubriva, oplemenjivači zemljišta i hranljive materije iz Priloga 1 koji je sastavni dio ovog pravilnika, ukoliko se potrebe biljaka za hranljivim materijama ne mogu zadovoljiti mjerama propisanim Zakonom o organskoj proizvodnji.

O upotrebi đubriva i oplemenjivača iz stava 1 ovog člana pravna i fizička lica uključena u sve faze proizvodnje, pripreme i distribucije proizvoda (u daljem tekstu: proizvođači) vode evidenciju o vremenu upotrebe, vrstama i količinama upotrijebljenih đubriva i oplemenjivača.

Stajsko đubrivo u organskoj biljnoj proizvodnji (u daljem tekstu: biljna proizvodnja) može da se koristi pod uslovom da količina azota ne prelazi 170 kg azota po hektaru na godišnjem nivou.

Odredba stava 3 ovog člana primjenjuje se na stajsko đubrivo, osušeno stajsko đubrivo i dehidrirano đubrivo živine, kompostiran životinjski izmet, uključujući đubrivo živine, kompostirano stajsko đubrivo i tečni životinjski izmet.

Količina azota iz stava 3 ovog člana izračunava se na osnovu svih proizvodnih jedinica organske proizvodnje.

Maksimalna količina stajnjaka se izračunava na osnovu površina svih organskih proizvodnih jedinica uključenih u distribuiranje viška stajskog đubriva.

Gazdinstva koja se bave organskom proizvodnjom mogu uspostaviti saradnju radi distribuiranja viška organskog stajskog đubriva.

Upotreba mikrobioloških preparata za poboljšanje zemljišta

Član 3

U biljnoj proizvodnji mogu se koristiti odgovarajući mikrobiološki preparati za poboljšanje cjelokupnog stanja zemljišta ili raspoloživosti hranljivih materija u zemljištu ili u usjevima.

Za aktiviranje komposta mogu se koristiti odgovarajući preparati na bazi bilja ili mikrobiološki preparati.

Radi dugoročnog održavanja plodnosti i nezakorovljenosti zemljišta kroz smjenu kultura sa različitim dubinom ukorjenjavanja i različitim potrebama za pojedinim hranljivim elementima i vodom, plodored se sastavlja od različitih i usklađenih biljnih kultura.

Biljna proizvodnja ne obuhvata hidroponski način gajenja biljaka.

Hidroponsko gajenje bilja je uzgoj korijena biljaka u rastvoru mineralne hranljive materije ili u inertnom mediju kao što je perlit, pijesak, mineralna vuna kojima se dodaje rastvor hranljive materije.

Kontrola biljnih bolesti, štetočina i korova

Član 4

U biljnoj proizvodnji mogu se koristiti proizvodi iz Priloga 2 koji je sastavni dio ovog pravilnika kada se ne može na odgovarajući način zaštititi zdravlje biljaka od štetnih organizama korišćenjem prirodnih neprijatelja, izborom vrsta i sorti i plodoredom.

Proizvođači čuvaju dokaze o potrebi korišćenja proizvoda iz stava 1 ovog člana.

Proizvodi koji se koriste u klopama i raspršivačima, osim feromonskih raspršivača, koriste se na način da se spriječi prodiranje aktivne materije u okolinu i kontakt između aktivne materije i usjeva nad kojim se primjenjuje.

Klopke iz stava 3 ovog člana se nakon upotrebe sakupljaju i skladište na bezbjedan način.

Pravila za uzgoj gljiva

Član 5

Za uzgoj gljiva mogu se koristiti supstrati ukoliko su kompostirani od:

- 1) stajskog đubriva i životinjskih ekskremenata:
  - koji potiču sa gazdinstava za organsku proizvodnju, ili
  - đubriva, oplemenjivači zemljišta i hranljive materije iz Priloga 1 ovog pravilnika mogu se koristiti pod uslovom da ne prelaze 25% mase ukupnih sastojaka supstrata prije kompostiranja, ne računajući pokrivni materijal i dodatnu vodu, ukoliko stajsko đubrivo i životinjski ekskrementi iz organske proizvodnje nijesu dostupni;
- 2) proizvoda poljoprivrednog porijekla koji potiču sa gazdinstava za organsku proizvodnju;
- 3) treseta koji nije hemijski obrađen;
- 4) drveta koje nije obrađeno hemijskim proizvodima nakon sječe;
- 5) mineralnih proizvoda iz Priloga 1 ovog pravilnika, vode i zemlje.

Neorganska proizvodnja na gazdinstvima

Član 6

Uporedo sa organskom proizvodnjom bilja može se vršiti i neorganska proizvodnja na gazdinstvima sa klimatskim, geografskim i strukturnim ograničenjima:

- 1) kod proizvodnje višegodišnjih kultura, koje zahtijevaju period gajenja od najmanje tri godine, ukoliko se sorte ne mogu lako razlikovati, pod uslovom da:
  - uzgoj čini sastavni dio plana prelaznog perioda proizvođača i koji omogućava početak prelaznog perioda posljednjeg dijela površine za organsku proizvodnju u periodu koji ne smije biti duži od pet godina;

– su preduzete odgovarajuće mjere kako bi se osiguralo stalno odvajanje proizvoda dobijenih u organskoj od neorganskih proizvoda (prinosima na gazdinstvu i mjerama koje su primijenjene za odvajanje proizvoda);

- 2) kod površina namijenjenih za naučna istraživanja u oblasti poljoprivrede;
- 3) kod proizvodnje sjemena i sadnog materijala, ukoliko su ispunjeni uslovi iz tačke 1 ovog člana i uslovi utvrđeni zakonom kojim se uređuje proizvodnja sjemena i sadnog materijala;
- 4) kod pašnjaka koji se koristi isključivo za ispašu.

2. Pravila i uslovi u organskoj stočarskoj proizvodnji

Životinje za organsku proizvodnju

Član 7

Životinje koje se uzgajaju u organskoj proizvodnji drže se na otvorenom i zatvorenom prostoru i drugim vrstama smještaja ukoliko ispunjava zahtjeve date u Prilogu 3 koji je sastavni dio ovog pravilnika.

U organskoj stočarskoj proizvodnji koriste se sojevi i rase životinja koje su adaptirane na lokalne uslove gajenja i otporne na bolesti.

Sojevi i rase životinja se odabiraju kako bi se izbjegle specifične bolesti ili zdravstveni problemi karakteristični za sojeve i rase koje se koriste u intenzivnoj poljoprivrednoj proizvodnji (stresni sindrom svinja, BMV sindrom (blijedo-mekano-vodnjikavo meso), iznenadno uginuće, spontani pobačaj i težak porođaj koji zahtjeva carski rez).

Pri odabiru životinja treba dati prednost autohtonim rasama i sojevima.

Kod pčela se uzgaja izvorna rasa pčela *Apis mellifera* var. *carnica*.

Porijeklo životinja iz neorganskog uzgoja

Član 8

Radi razmnožavanja životinja na gazdinstvo se mogu dovesti životinje iz neorganskog uzgoja samo ukoliko ne postoji dovoljan broj životinja iz organskog uzgoja.

Kada se u organskoj proizvodnji stado ili jato formira po prvi put, a životinja uzgajanih u organskoj proizvodnji nema u dovoljnom broju, životinje koje nijesu uzgajane u organskoj proizvodnji mogu biti uvedene u jedinicu organskog stočarstva pod uslovom da:

- 1) bivoli, telad i ždrebad nijesu starija od šest mjeseci;
- 2) jagnjad i jarad nijesu starija od 60 dana;
- 3) odojčad prasadi nijesu teža od 35 kg;
- 4) su pilad za proizvodnju jaja i živina za proizvodnju mesa mlađa od tri dana.

Obnavljanje stada životinjama koje nijesu uzgajane u organskoj proizvodnji može se vršiti kada životinja u organskoj proizvodnji nema u dovoljnom broju i usljed visoke smrtnosti životinja, pod uslovom da životinje još uvijek nijesu imale podmlatka i to:

1) do najviše 10% ženki odraslih kopitara ili goveda, uključujući bivole i bizone i 20% odraslih svinja, ovaca i koza;

2) za organske jedinice sa manje od deset kopitara ili goveda, ili sa manje od pet svinja, ovaca ili koza, jedna životinja godišnje.

Procentualni iznos životinja za obnavljanje stada iz stava 3 ovog člana može se povećati do 40% u slučaju:

- 1) značajnijeg proširenja gazdinstva;

- 2) promjene rase;
- 3) uvođenja novog tipa stočarske proizvodnje;
- 4) kada postoji opasnost od izumiranja pasmina mogu se u tom slučaju koristiti i ženke tih pasmina koje su prethodno imale podmladak za uzgoj prema Prilogu 4 koji je sastavni dio ovog pravilnika.

Za obnovu pčelinjaka, može se godišnje zamijeniti do 10% matica i rojeva, maticama i rojevima iz neorganske proizvodnje u jedinici za organsku proizvodnju pod uslovom da se matice i rojevi stave u košnice sa saćem ili satnim osnovama koji potiču iz jedinica organske proizvodnje.

Smještaj životinja i postupci uzgoja

Član 9

Uzgoj životinja u organskoj proizvodnji vrši se u prostranim objektima koji obezbjeđuju dovoljno svježeg vazduha i prirodne svjetlost.

U objektima za uzgoj izolacijom, grijanjem i ventilacijom objekta treba da se osigura protok vazduha, količina prašine, temperatura, relativna vlažnost vazduha i koncentracija gasova u granici koje nijesu štetne po zdravlje životinje.

U područjima sa odgovarajućim klimatskim uslovima životinje se mogu uzgajati na otvorenom.

U objektima za uzgoj životinje treba da imaju dovoljno prostora za kretanje, odmaranje, hranjenje i napajanje.

Gustina naseljenosti u objektu određuje se u zavisnosti od vrste, rase, pola i uzrasata životinja radi obezbjeđivanja dovoljno prostora za normalno stajanje, lako ležanje, kretanje i pravljenje prirodnih pokreta (mahanje krilima i protezanje).

Posebni uslovi smještaja i postupak uzgoja za sisančad

Član 10

Objekti za smještaj životinja treba da imaju glatak, ali ne i klizav pod.

Najmanje polovina ukupne podne površine zatvorenog prostora treba da bude puni pod, koji nije od poprečnih greda ili rešetkast.

Objekti za smještaj treba da su udobni, čisti, suvi i dovoljno velike površine za ležanje/odmaranje koja se sastoji od čvrste konstrukcije koja nije rešetkasta.

Površina za odmaranje treba da je suva sa dovoljno širokim ležištem i dobro ispunjena prostirkom od slame ili drugog odgovarajućeg prirodnog materijala.

Prostirka se može oplemeniti i obogatiti bilo kojim mineralnim proizvodom iz Priloga 1 ovog pravilnika.

Telad se mogu smjestiti u odvojene boksove do jedne nedjelje uzrasta.

Krmače treba da se drže u grupama, osim u posljednjoj fazi suprasnosti i tokom dojenja.

Prasad ne treba držati u kavezima i na podovima bez nagiba.

Površine na kojima se svinje kreću treba da omoguće izdubavanje i riljanje, a kao materijali za riljanje se mogu koristiti različiti supstrati.

Posebni uslovi za smještaj i postupci uzgoja živine

Član 11

U organskoj proizvodnji uzgoj živine ne vrši se u kavezima.

Vodena živina treba da ima pristup potoku, ribnjaku, jezeru ili bazenu kada vremenski i higijenski uslovi to dozvoljavaju, kako bi se zadovoljile posebne potrebe njihove vrste i zahtjevi dobrobiti životinja.

Objekti za živinu treba da ispunjavaju sljedeće uslove:

1) najmanje jedna trećina površine poda, treba da bude puna, odnosno, da nije rešetkaste konstrukcije i pokrivena steljom (slama, strugotina drva, pijesak ili treset);

2) da imaju dovoljno podne površine koja je dostupna nosiljama i koja je pogodna za sakupljanje izmeta;

3) da imaju prečke koje veličinom i brojem odgovaraju veličini jata u skladu sa Prilogom 3 ovog pravilnika;

4) da imaju otvore za ulaz i izlaz dovoljne veličine za prolaz, čija ukupna dužina iznosi 4 m na 100 m² objekta;

5) maksimalan kapacitet objekta za uzgoj živine je:

– 4800 pilića,

– 3000 koka nosilja,

– 5200 morki,

– 4000 ženskih ili 3200 muških mošusnih ili pekinških patki ili drugih rasa pataka,

– 2500 kapun (kastiranih) pjetlova, gusaka ili ćurki,

6) da imaju ukupnu površinu objekata za tov živine, koji nije veći od 1600 m²,

7) da su izgrađeni na način koji omogućava jednostavan pristup živine površini na otvorenom.

U objektima za nosilje prirodno svjetlo može biti dopunjeno vještačkim, radi obezbjeđivanja 16 sati svjetla dnevno, sa obaveznim noćnim periodom bez vještačkog osvjetljenja u trajanju od najmanje osam sati.

Radi sprječavanja intenzivnih metoda uzgoja, živina se uzgaja do dostizanja minimalne starosti ili treba da potiče od spororastućih sojeva živine.

Minimalna starost živine pri klanju osim spororastućih sojeva živine je:

1) 81 dan za piliće;

2) 150 dana za kapune pijetlove;

3) 49 dana za pekinške patke;

4) 70 dana za ženke mošusne patke;

5) 84 dana za mužjake mošusne patke;

6) 92 dana za divlje patke;

7) 94 dana za morke;

8) 140 dana za mužjake ćurana i guske za pečenje; i

9) 100 dana za ženke ćurana.

Uslovi za pčelinjake

Član 12

Pčelinjaci se postavljaju 3 km u području izvora nektara i polena, koje čine organski uzgojene kulture i/ili kulture koje se uzgajaju u prirodno zaštićenim prostorima, osim u slučaju kada cvjetanje nije u toku ili kada su košnice u stanju mirovanja.

Košnice treba da budu izrađene od prirodnih materijala koji ne predstavljaju opasnost za zagađenje životne sredine ili proizvoda pčelarstva.

Pčelinji vosak za nove satne osnove treba da je organskog porijekla.

U košnicama se mogu koristiti prirodni proizvodi kao što su propolis, vosak i biljna ulja.
Tokom vrcanja meda ne smiju se koristiti hemijska sintetička sredstava za odbijanje insekata i plodišno saće.

Držanje pčelinjaka u svrhu oprašivanja

Član 13

Za potrebe oprašivanja, proizvođač može na istom gazdinstvu držati organske i neorganske pčelinje zajednice, ukoliko su ispunjeni uslovi organske proizvodnje, osim uslova u pogledu smještaja pčelinjaka.

U slučaju iz stava 1 ovog člana proizvodi pčela ne smatraju se organskim.

Tokom oprašivanja iz stava 1 ovog člana proizvođač, treba da vodi evidenciju o vremenu u kojem je uključio neorganske pčelinje zajednice, broju neorganskih pčelinjih zajednica, količini proizvedenog meda.

Upotreba neorganskog pčelinjeg voska

Član 14

Kod osnivanja novog pčelinjaka ili tokom trajanja prelaznog perioda, neorganski pčelinji vosak može se koristiti:

- 1) ukoliko pčelinji vosak iz organskog pčelinjaka nije dostupan na tržištu;
- 2) ukoliko se dokaže da nije zagađen materijama koje nijesu dozvoljene u organskoj proizvodnji;
- 3) ukoliko potiče od voštanih poklopaca.

Pristup površinama na otvorenom

Član 15

Površine na otvorenom mogu biti djelimično natkrivene.

Biljojedi treba da imaju pristup pašnjacima kada to uslovi dopuštaju.

Za biljojede koji imaju pristup pašnjacima tokom perioda ispaše i ako zimski smještaj životinja pruža slobodu kretanja, nije potrebno obezbijediti površine na otvorenom u zimskom periodu.

Bikovima starijim od godinu dana treba obezbijediti pristup ispaši ili površini na otvorenom.

Živina treba da ima pristup na otvorenom u trajanju od najmanje jedne trećine života, koje su pokriveno vegetacijom i imaju skloništa koja omogućavaju jednostavan pristup mjestu za napajanje i hranjenje.

Ukoliko se živina uzgaja u zatvorenom prostoru treba da budu obezbijeđene dovoljne količine vlaknaste krme i primjereni uslovi koji zadovoljavaju etološke potrebe.

Broj životinja po jedinici površine

Član 16

Broj životinja po jedinici površine ne smije prelaziti granicu od 170 kg azota godišnje po hektaru poljoprivredne površine u skladu sa Prilogom 4 ovog pravilnika.

Istovremeni organski i neorganski uzgoj životinja

Član 17

Životinje iz neorganskog uzgoja mogu se držati na gazdinstvima za organsku proizvodnju pod uslovom da su smještene u objektima i parcelama koje su fizički odvojene od proizvodnih organskih jedinica.

Životinje iz neorganske proizvodnje mogu koristiti organsku ispašu u ograničenom vremenskom trajanju svake godine kada se životinje iz organske proizvodnje ne nalaze istovremeno na toj ispaši.

Životinje iz organske proizvodnje mogu biti na ispaši na zajedničkom poljoprivrednom zemljištu, pod uslovom da:

1) zemljište nije bilo tretirano proizvodima koji nijesu dozvoljeni za organsku proizvodnju u trajanju od najmanje tri godine;

2) se životinjski proizvodi dobijeni od životinja iz organske proizvodnje, dok koriste takvo zemljište ne smatraju organskim, osim ukoliko su odvojene od životinja iz neorganske proizvodnje.

Tokom perioda sezonske selidbe, životinje mogu pasti na zemljištu koje ne spada u organske površine kada se sele sa jedne površine za ispašu na drugu.

Uzimanje hrane koja nema organsko porijeklo za životinje u obliku trave i drugog bilja koje životinje pasu tokom ovog perioda ne smije prekoračiti 10% ukupnog godišnjeg unosa hrane pri čemu se količina izračunava kao procenat suve materije krme poljoprivrednog porijekla.

Proizvođač treba da vodi evidenciju o upotrebi objekata i parcela za uzgoj organskih i neorganskih životinja, vremenu korišćenja istovremene ispaše, količini neorganske hrane i vremenu njene primjene.

Postupanje sa životinjama

Član 18

Pričvršćivanje elastičnih traka na repove ovaca, skraćivanje repa, brušenje zuba, skraćivanje kljunova i odstranjivanje rogova se u organskom uzgoju ne smiju obavljati rutinski.

Izuzetno, radnje iz stava 1 ovog člana mogu se vršiti iz sigurnosnih razloga ili ukoliko su namijenjeni unapređenju zdravlja, dobrobiti ili higijene životinja.

Svaka patnja životinja treba da se svede na najmanju moguću mjeru primjenom odgovarajućih anestetika i/ili analgetika za sprovođenje odgovarajućih veterinarskih zahvata u odgovorajućoj životnoj dobi životinja.

Fizička kastracija može se vršiti kako bi se održao kvalitet proizvoda i tradicionalne metode uzgoja, pod uslovom utvrđenim iz stava 3 ovog člana.

Pčelinjim maticama ne smiju se skraćivati krila.

Ukrčavanje i iskrčavanje životinja prilikom transporta, treba da se vrši bez primjene električne stimulacije za prisiljavanje životinja na kretanje.

Životinje se ne smiju udarati i nehumano postupati prema njima.

Alopatska sredstva ne koriste se za smirivanje životinja prije ili tokom prevoza.

Vežanje životinja

Član 19

Životinje iz organske proizvodnje ne treba vezivati, osim u slučaju kada se ne mogu čuvati u grupama primjerenim njihovim etološkim potrebama, pod uslovom da imaju pristup pašnjacima tokom perioda ispaše i najmanje dva puta nedjeljno pristup površinama na otvorenom prostoru gdje ispaša nije moguća.

3. Ishrana životinja

Hrana za životinje sa vlastitog gazdinstva ili sa drugih organskih gazdinstava

Član 20

Životinje u organskoj stočarskoj proizvodnji hrane se organski proizvedenom hranom.

Tokom perioda sezonske selidbe u skladu sa članom 17 ovog pravilnika, najmanje 60% hrane treba da potiče sa sopstvenog gazdinstva ukoliko je moguće, ili proizvedena u saradnji sa drugim organskim poljoprivrednim gazdinstvom prvenstveno u istoj regiji, za biljojede.

Za svinje i živinu, najmanje 20% hrane treba da potiče sa sopstvenog gazdinstva, ukoliko je moguće, ili da je proizvedena u saradnji sa drugim organskim poljoprivrednim gazdinstvom prvenstveno u istoj regiji.

Na kraju proizvodne sezone pčelinje zajednice treba da budu snabdjevene rezervama meda i polena u količini koja osigurava njihovo preživljavanje tokom zime.

Ishrana pčelinjih zajednica vrši se samo kada je preživljavanje zajednice dovedeno u opasnost zbog klimatskih uslova, a ishrana se sastoji od meda, šećernog sirupa ili šećera koji su iz organske proizvodnje.

Korišćenje neorganske proteinske hrane

Član 21

Neorganska proteinska hrana za svinje i živinu u ograničenim količinama može se koristiti u slučaju kada se ne može nabaviti proteinska hrana za životinje iz organske proizvodnje.

Količina neorganske hrane iz stava 1 ovog člana, izračunava se na godišnjoj bazi kao procenat suve materije hrane za životinje organskog porijekla.

Za vrijeme upotrebe neorganske proteinske hrane proizvođač treba da vodi evidenciju o datumu korišćenja neorganske proteinske hrane i o upotrebljenim količinama.

Hrana za zadovoljavanje potreba životinja

Član 22

Sisančad se hrane prvenstveno majčinim mlijekom u trajanju od najmanje tri mjeseca za goveda uključujući bivole, bizone i kopitare, 45 dana za ovce i koze i 40 dana za svinje.

Biljojedi treba da se hrane maksimalnim korišćenjem ispaše prema raspoloživosti pašnjaka u različitim periodima godine.

Najmanje 60% suve materije u dnevnim obrocima biljojeda treba da čini vlaknasta svježa ili suva krma ili silaža.

Za životinje koje se koriste za proizvodnju mlijeka može se smanjiti suva materija do 50% tokom prva tri mjeseca laktacije.

Vlaknasta svježa ili sušena krma ili silaža dodaju se dnevnom obroku za svinje i živinu.

Način držanja ili ishrana životinja koji može uzrokovati anemiju ne smije se primjenjivati.

Postupci tovljenja treba da budu reverzibilni i ne smiju se kljukati životinje.

Završni stadijum tova odraslih goveda može se vršiti u zatvorenom prostoru, pod uslovom da taj period ne prelazi jednu petinu njihovog životnog vijeka, a najduže do tri mjeseca.

Hrana za životinje proizvedena u prelaznom periodu

Član 23

Do 30% količine obroka životinje može da sadrži hranu proizvedenu u prelaznom periodu.

Kada hrana za životinje proizvedena u prelaznom period potiče sa istog gazdinstva, procenat količine obroka iz stava 1 ovog člana može se povećati do 100%.

U prvoj godini prelaznog perioda do 20% ukupne prosječne količine hrane koja se daje životinjama, može poticati sa ispaše ili košnjem trajnih pašnjaka ili zemljišta sa trajnim krmnim biljem, pod uslovom da čine dio istog gazdinstva, a nijesu bili dio površine organskog gajenja na tom gazdinstvu u posljednjih pet godina.

Kada se koristi hrana za životinje koja je u prelaznom periodu i hrana sa zemljišta u njenoj prvoj godini prlaznog perioda, ukupna kombinovanovana hrana ne smije prelaziti količinu iz stava 1 ovog člana.

Količina iz st. 1 i 2 ovoga člana izračunava se na godišnjem nivou kao procenat suve materije krme biljnog porijekla.

Proizvodi i materije koji se koriste u stočarskoj proizvodnji

Član 24

U proizvodnji hrane za životinje i ishrani životinja mogu se koristiti sljedeće materije:

1) neorganska hrana za životinje biljnog ili životinjskog porijekla ili druga hrana za životinje, data u Prilogu 5 koji je sastavni dio ovog pravilnika pod uslovom da je proizvedena ili pripremljena bez hemijskih rastvarača (materija);

2) neorganski začini, začinsko bilje i melasa pod uslovom da:

– nijesu dostupni iz organske proizvodnje;

– su proizvedeni i pripremljeni bez hemijskih rastvarača (materija);

– je njihova upotreba ograničena na 1% od hrane pojedine vrste, izračunato na godišnjem nivou kao procenat suve materije hrane za životinje poljoprivrednog porijekla;

3) organski proizvodi životinjskoga porijekla kao hrana za životinje;

4) sirovine za proizvodnju hrane za životinje mineralnog porijekla date u Prilogu 6 koji je sastavni dio ovog pravilnika;

5) proizvodi održivog ribarstva, pod uslovom da:

– su proizvedeni i pripremljeni bez hemijskih rastvarača (materija);

– je njihova primjena ograničena na nebiljojede;

– je primjena hidrolizata ribljih bjelančevina ograničena na mlade životinje;

6) morska so i gruba kamena so;

7) dodaci hrani za životinje dati u Prilogu 6 ovog pravilnika.

Sprečavanje bolesti

Član 25

Za preventivno liječenje, osim u slučaju iz člana 26 stava 3 ovog pravilnika ne smiju se koristiti hemijski sintetizovani alopatski veterinarski lijekovi ili antibiotici.

Materije za pospješivanje rasta ili prirasta (uključujući antibiotike, kokcidiostatike i druga vještačka sredstva za pospješivanje rasta) hormoni ili slične materije za kontrolu razmnožavanja ili za druge namjene (npr. indukcija ili sinhronizacija estrusa) ne smiju se koristiti.

Za liječenje životinja porijeklom iz neorganske proizvodnje, mogu se koristiti posebne mjere (pregled ili period karantina) u zavisnosti od uslova.

Objekti, ograde, oprema i pribor treba da budu pravilno očišćeni i dezinfikovani kako bi se izbjegla zaraza i razvoj organizama prenosioca bolesti.

Fekalije, urin i nepojedena ili prosuta hrana treba da se uklanja često, kako bi se mirisi sveli na najmanju moguću mjeru i spriječilo privlačenje insekata ili glodara.

Sredstva za dezinfekciju i čišćenje objekata u kojima se drže životinje data su u Prilogu 7 koji je sastavni dio ovog pravilnika.

Objekti za uzgoj živine treba da se isprazne po završetku proizvodnog ciklusa, operu i dezinfekuju.

Nakon završetka svakog proizvodnog ciklusa živine, ograđen prostor za živinu treba da bude prazan, radi oporavka vegetacije najmanje dvije nedjelje.

Proizvođač treba da vodi evidenciju o pranju i dezinfekciji objekata i poštovanju perioda potrebnog za oporavak vegetacije.

Uslovi iz st. 7 i 8 ovog člana ne odnose se na živinu koja se ne uzgaja u ciklusima, ne drži u ograđenim prostorima i slobodno se kreće tokom dana.

Veterinarsko liječenje

Član 26

Ukoliko i pored preduzetih preventivnih mjera životinje obole ili se povrijede, nad životinjama se mogu sprovoditi odgovarajući tretmani liječenja i potrebi stavljanje se u izolaciju.

Fitoterapeutske i homeopatske proizvode, elementi u tragovima i proizvodi dati u Prilogu 5 i Prilogu 6 ovog pravilnika imaju prednost u primjeni u odnosu na hemijski sintetizovane alopatske lijekove ili antibiotike, pod uslovom da je njihov terapijski učinak djelotvoran za vrstu životinje i za uslove za koje je namijenjeno liječenje.

Ukoliko mjere iz stava 1 i 2 ovog člana nijesu djelotvorne mogu se koristiti pod nadzorom veterinarima hemijski sintetizovani alopatski veterinarski lijekovi ili antibiotici.

Kada se životinja ili grupa životinja liječi više od tri puta tokom jedne godine (ili više od jednog liječenja ako je njihov životni vijek manji od godine dana) hemijski sintetizovanim alopatskim veterinarskim lijekovima ili antibioticima, osim vakcinacije protiv parazita ili drugih bolesti u skladu sa zakonom kojim je uređeno veterinarstvo, te životinje ili njihovi proizvodi ne smiju se prodavati kao životinje koje se uzgajaju na organski način do isteka prelaznog perioda utvrđenim ovim pravilnikom.

Evidenciju o načinu liječenja treba da vodi proizvođač.

Period između posljednjeg davanja alopatskog veterinarskog lijeka životinji, do dobijanja organskog proizvoda od tih životinja treba da bude dvostruko duži od perioda koji je propisan za karencu.

Sprečavanju bolesti i veterinarsko liječenje pčela

Član 27

Za zaštitu ramova, košnica i saća od štetnih organizama, koriste se sredstva protiv glodara (koja se stavljaju u klopke) i odgovarajući proizvodi dati u Prilogu 2 ovog pravilnika.

Dezinfekcija pčelinjaka vrši se parom ili neposrednim plamenom.

Uništavanje legala trutova vrši se samo radi izolovanja parazita *Varroa destructor*.

Ukoliko se i pored preventivnih mjera, pčelinje zajednice razbole ili zaraze, odmah se pristupa liječenju i prema potrebi premještaju u izolaciju.

Veterinarsko-medicinski proizvodi mogu se koristiti za liječenje pčela ukoliko su njihove aktivne materije organskog porijekla.

U slučaju zaraze parazitom *Varroa destructor* može se koristiti mravlja kiselina, oksalna kiselina i mliječna kiselina, mentol, kamfor, timol i eukaliptus.

Liječenje pčelinjih bolesti vrši se bez upotrebe hemijski sintetizovanih veterinarskih alopatskih proizvoda.

Obnavljanje ili ponovno zasnivanje stada sa životinjama

Član 28

Obnavljanje ili ponovno zasnivanje stada sa životinjama iz neorganskog uzgoja, može se vršiti u slučaju visoke smrtnosti životinja usljed bolesti ili prirodnih nepogoda ili kada nema životinja iz organskog uzgoja.

Zasnivanje pčelinjaka neorgansko uzgojenim pčelama može se vršiti u slučaju visoke smrtnosti pčela uzrokovane bolestima ili posljedicama prirodne nepogode ili kada nema organskih pčelinjih zajednica.

Neorganski proizvedena hrana za životinje može se koristiti u određenom vremenskom periodu i na određenom području zbog smanjene proizvodnje hrane za životinje ili zbog uvedenih ograničenja koje su posljedica loših meteoroloških uslova, pojave zaraznih bolesti, zagađenja otrovnim materijama ili kao posljedice požara.

Pčele se mogu hraniti organskim medom, organskim šećerom ili organskim šećernim sirupom samo u slučaju dugotrajnih loših vremenskih uslova ili prirodnih nepogoda, koji otežavaju dobijanje nektara ili medljike.

4. Dužina trajanja prelaznog perioda

Biljke i biljni proizvodi

Član 29

Biljke i biljni proizvodi smatraju se organskim, ako se prilikom proizvodnje primjenjuju propisana pravila za organsku proizvodnju, bez upotrebe genetski modifikovanih organizama i jonizujućeg zračenja na parcelama tokom prelaznog perioda:

- 1) najmanje dvije godine prije sjetve kultura,
- 2) kod travnjaka ili krmnog bilja najmanje dvije godine prije početka korišćenja kao hrane za životinje u organskoj proizvodnji,
- 3) kod višegodišnjih kultura najmanje tri godine prije prve berbe.

Pravila prelaznog perioda za poljoprivredno zemljište na kojem se drže životinje koje se uzgajaju u proizvodne svrhe

Član 30

Pravila iz člana 29 ovog pravilnika odnose se na cijelo proizvodno područje na kojem se proizvodi hrana za životinje.

Prelazni period za pašnjake i druge otvorene prostore koje koriste životinje koje nijesu biljojedi može se skratiti na godinu dana.

Period iz stava 2 ovog člana može se skratiti na šest mjeseci ukoliko zemljište tokom posljednje godine nije tretirano sredstvima i materijama koje nijesu dozvoljene u organskoj proizvodnji.

Životinje i njihovi proizvodi

Član 31

Proizvodi životinja koje potiču iz neorganske proizvodnje, a koje su dovedene na gazdinstvo, radi razmnožavanja u skladu sa članom 8 ovog pravilnika, mogu se prodavati kao organski, pod uslovom da se pravila organske proizvodnje primjenjuju najmanje:

- 1) 12 mjeseci kod kopitara i goveda, uključujući bivole i bizone, za proizvodnju mesa, ili u svim drugim slučajevima najmanje tri četvrtine trajanja njihovog dotadašnjeg života;

- 2) šest mjeseci u slučaju malih preživara, svinja i životinja za proizvodnju mlijeka;
- 3) 10 nedjelja za živinu za proizvodnju mesa, uvedenu prije dostizanja starosti od tri dana;
- 4) šest nedjelja za živinu za proizvodnju jaja.

Proizvodi životinja koje potiču iz neorganske proizvodnje, a koje su dovedene na gazdinstvo na početku prelaznog perioda, mogu se smatrati organskim ukoliko postoji istovremeno prelazni period za cjelokupno gazdinstvo uključujući životinje, pašnjak i svako zemljište na kojem se proizvodi hrana za životinje.

Ukupno trajanje prelaznog perioda, za postojeće životinje i njihove potomke, pašnjak i svako zemljište na kojem se proizvodi hrana za životinje, može se smanjiti na 24 mjeseca, ukoliko se životinje uglavnom hrane proizvodima porijeklom sa tog gazdinstva.

Pčelinji proizvodi mogu se prodavati kao organski ukoliko su se pravila organske proizvodnje poštovala najmanje godinu dana, osim u slučaju iz člana 8 stav 5 ovoga pravilnika.

Tokom prelaznog perioda, vosak se zamjenjuje voskom koji potiče iz organskog pčelarstva.

Prestanak važenja propisa

Član 32

Danom stupanja na snagu ovoga pravilnika prestaje da važi Pravilnik o metodama organske biljne proizvodnje i sakupljanje šumskih plodova i ljekovitog bilja („Službeni list RCG”, broj 38/05) i Pravilnik o metodama organske stočarske proizvodnje („Službeni list RCG”, broj 38/05).

Stupanje na snagu

Član 33

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore”.

Broj: 320-283/14-4

Podgorica, 15. decembra 2014. godine

MINISTAR,

Prof. dr **Petar Ivanović**, s.r.

---

*U ovaj pravilnik prenešena je Regulativa Komisija (EK) br. 889/2008 (laying down detailed rules for the implementation of Council Regulation (EC) No 834/2007 on organic production and labelling of organic products with regard to organic production, labelling and control).

PRILOG 1

Đubriva, oplemenjivači zemljišta i hranljive materije	
Naziv smješe ili proizvodi koji sadrže samo materijale navedene u nastavku	Opis, zahtjevi u odnosu na sastav, uslovi primjene
Stajsko đubrivo	Proizvod koji sadrži mješavinu životinjskih izlučevina i biljne materije (stelja za životinje). Zabranjeno ukoliko potiče iz intenzivne poljoprivredne proizvodnje
Osušeno stajsko đubrivo i dehidrirano đubrivo živine	Zabranjeno ukoliko potiče iz intenzivne poljoprivredne proizvodnje
Kompostirane životinjske izlučevine, uključujući đubrivo živine i kompostirano kruto stajsko đubrivo	Zabranjeno ukoliko potiče iz intenzivne poljoprivredne proizvodnje
Tečno stajsko đubrivo	Primjena nakon kontrolisane fermentacije i/ili odgovarajućeg razrijeđivanja. Zabranjeno ukoliko potiče iz intenzivne poljoprivredne proizvodnje
Kompostirana ili fermentisana mješavina otpada sa gazdinstva	Proizvod koji potiče iz sortiranog otpada gazdinstva, a podvrgnut je kompostiranju ili anaerobnoj fermentaciji za dobijanje bioplina. Samo biljni i životinjski otpad sa gazdinstva. Samo kada se proizvodi u zatvorenom i kontrolisanom sistemu prikupljanja. Najviše dozvoljene koncentracije u mg/kg suve materije: kadmijum: 0,7; bakar: 70; nikal: 25; olovo: 45; cink: 200; živa: 0,4; hrom (ukupno): 70; hrom (VI): 0.
Treset	Primjena ograničena na proizvodnja cvijeća, drveća i sadnog materijala.
Otpad od uzgoja gljiva	Početni sastav supstrata se ograničava na proizvode iz ovog Priloga.
Izmet gujavica (vermikompost) i insekata	
Guano	
Kompostirana ili fermentirana mješavina biljne materije	Proizvod koji se dobija od mješavina biljne materije koja je podvrgnuta kompostiranju ili anaerobnoj fermentaciji za dobijanje bioplina.
Proizvodi ili nusproizvodi životinjskog porijekla navedenih u nastavku: <ul style="list-style-type: none"> – krvno brašno – brašno od papaka – brašno od rogova – koštano brašno ili deželatinirano koštano brašno 	Najviša koncentracija u mg/kg suve materije hroma (VI): ne može se utvrditi. Ne smiju se primjenjivati na jestive djelove biljke.

<ul style="list-style-type: none"> – riblje brašno – mesno brašno – brašno od perja, dlake i “Chiqette” brašno – vuna – krzno – dlaka – mliječni proizvodi – hidrolizovene bjelančevine 	
Proizvodi i nusproizvodi biljnog porijekla za đubriva	Primjeri: brašno iz pogače uljnih sjemenki, ljuske kokosa, ostaci kod dobijanja slada.
Morske alge i proizvodi iz morskih algi	Ukoliko se dobijaju neposredno: I. fizičkim postupcima koji uključuju dehidraciju, zamrzavanje i mljevenje; II. ekstrakcijom vode ili vodenom rastvorom kiseline i/ili alkalnim rastvorom; III. fermentacijom.
Piljevina i iver	Drvo koje nije hemijski obrađeno nakon sječe.
Kompostirana kora drveća	Drvo koje nije hemijski obrađeno nakon sječe.
Drveni pepeo	Od drva koje nije hemijski obrađeno nakon sječe.
Fino mljeveni sirovi fosfat	U skladu sa propisima o mineralnim đubrivima. Sadržaj kadmijuma manji ili jednak 90 mg/kg P ₂ O ₅ .
Aluminijumov kalcijum fosfat	U skladu sa propisima o mineralnim đubrivima. Sadržaj kadmijuma manji od ili jednak 90 mg/kg P ₂ O ₅ Upotreba ograničena na bazna zemljišta (pH > 7,5).
Bazna šljaka	U skladu sa propisima o mineralnim đubrivima
Sirova kalijumova so ili kainit	U skladu sa propisima o mineralnim đubrivima
Kalijum sulfat, koji može sadržati magnezijumovu so	Proizvod dobijen od sirove kalijumove soli postupkom fizičke ekstrakcije, koji može sadržavati magnezijumove soli
Ostaci žitarica u proizvodnji alkohola i ekstrakt takvih ostataka	Ostaci žitarica u proizvodnji alkohola sa amonijakom su isključeni.
Kalcijum karbonat (kreda, lapor, mljeveni krečnjak, bretonski ameliorant (maerl), fosfatna kreda)	Samo prirodnog porijekla
Magnezijum kalcijum karbonat	Samo prirodnog porijekla npr. magnezijumova kreda, mljeveni magnezijum, kreč
Magnezijum sulfat (kiserit)	Samo prirodnog porijekla
Rastvor kalcijum hlorida	Liječenje listova stabla jabuke, nakon utvrđivanja nedostatka kalcijuma
Kalcijum sulfat (gips)	Posebnim propisima o mineralnim đubrivima. Samo prirodnog porijekla
Industrijski kreč dobiveno u proizvodnji šećera	Nusproizvod dobijen u proizvodnji šećera od šećerne repe
Industrijski kreč od proizvodnje soli u vakuumu	Nusproizvod kod vakumiranog načina proizvodnje kamene soli
Elementarni sumpor	U skladu sa propisima o mineralnim đubrivima
Đubriva sa mikrohranivima	U skladu sa propisima o mineralnim đubrivima
Natrijum hlorid	Isključivo kamena so

Kameno brašno i glina	
Leonardit (sirovi organski sediment sa visokim udjelom huminske kiseline)	Samo ukoliko je dobijen ka nusproizvod rudarskih aktivnosti
Hitin (polisaharid dobijen od ljuske rakova)	Samo ukoliko je dobijen kao proizvod održivog ribarstva
Organski bogati sediment porijeklom iz slatkih voda nastao u uslovima bez kiseonika (npr. sapropel)	<p>Samo organski sediment koji su nusproizvodi upravljanja slatkim vodama ili koji su estrahovani iz područja na kojima se prethodno nalazila slatka voda.</p> <p>Kada je to primjenjivo, ekstrakcija bi se trebala raditi na način da ima minimalan uticaj na vodeni sistem.</p> <p>Samo sediment dobijeni iz izvora koji nijesu zagađeni pesticidima, otpornim organskim zagađujućim supstancama i supstancama slicnim benzinu.</p> <p>Najviše koncentracije u mg/kg suve materije: kadmijum: 0,7; bakar: 70; nikel: 25; olovo: 45; cink: 200; živa: 0,4; hrom (ukupno): 70; hrom (VI): ne može se utvrditi.</p>

Sredstva za zaštitu bilja		
1. Materije biljnog ili životinjskog porijekla		
Naziv	Opis, zahtjevi u odnosu na sastav, uslovi primjene	
Azadiraktin izlučen iz <i>Azadirachta indica</i> (stablo Nim)	Insekticid	
Pčelinji vosak	Sredstvo za premazivanje	
Želatin	Insekticid	
Hidrolizovane bjelančevine osim želatina	Atraktant, samo za dozvoljenu primjenu u kombinaciji sa drugim odgovarajućim proizvodima sa ovog popisa	
Lecitin	Fungicid	
Biljna ulja (npr. ulje mente, ulje bora, ulje kima)	Insekticid, akaricid, fungicid i inhibitor klijanja	
Piretrini izlučeni od <i>Chrysanthemum cinerariaefolium</i>	Insekticid	
Kvazija izlučena od <i>Quassia amara</i>	Insekticid, repelent	
2. Mikroorganizmi koji se koriste za biološko suzbijanje štetočina i bolesti		
Naziv	Opis, zahtjevi u odnosu na sastav, uslovi primjene	Prestanak primjene
<i>Paecilomyces lilacinus</i> (Thom)	Dopušten za upotrebu samo kao nematocid.	31. jul 2018. godine
<i>Paecilomyces fumosoroseus</i> SOJ FE 9901	Dopušten za upotrebu kao insekticid.	30. septembar 2023. godine
<i>Pseudomonas chlororaphis</i> Soj: MA 342	Dopušten za upotrebu samo kao fungicid za tretiranje sjemena u zatvorenom uređaju za tretiranje sjemena.	30. april 2017. godine
<i>Ampelomyces quisqualis</i>	Dopušten za upotrebu samo kao fungicid.	31. jul 2018. godine
<i>Gliocladium catenulatum</i>	Dopušten za upotrebu samo kao fungicid.	31. jul 2017. godine
<i>Bacillus subtilis</i> Soj QST 713, identičan soju AQ 713	Dopušten za upotrebu samo kao fungicid.	30. april 2018. godine
<i>Spodoptera exigua nuclear polyhedrosis virus</i>	Dopušten za upotrebu samo kao insekticid.	30. novembar 2017. godine
<i>Bacillus thuringiensis</i> subsp. <i>Aizawai</i> – SOJ: ABTS-1857 i – SOJ: GC-91.	Dopušten za upotrebu samo kao insekticid.	30. april 2019. godine
<i>Bacillus thuringiensis</i> subsp. <i>israeliensis</i> (serotip H-14) SOJ: AM65-52	Dopušten za upotrebu samo kao insekticid.	30. april 2019. godine
<i>Bacillus thuringiensis</i> subsp. <i>Kurstaki</i>	Dopušten za upotrebu samo kao insekticid.	30. april 2019.

<ul style="list-style-type: none"> – SOJ: ABTS 351; – SOJ: PB 54; – SOJ: SA 11; – SOJ SA 12 i – SOJ: EG 2348. 		godine
<i>Bacillus thuringiensis</i> subsp. <i>Tenebrionis</i> <ul style="list-style-type: none"> – SOJ: NB 176 (TM 14 1) 	Dopušten za upotrebu samo kao insekticid.	30. april 2019. godine
<i>Beauveria bassiana</i> <ul style="list-style-type: none"> – SOJ: ATCC 74040; – SOJ: GHA. 	Dopušten za upotrebu samo kao insekticid.	30. april 2019. godine
<i>Cydia pomonella</i> Granulovirus (CpGV)	Dopušten za upotrebu samo kao insekticid.	30. april 2019. godine
<i>Lecanicillium muscarium</i> (prije <i>Verticilium lecanii</i>) <ul style="list-style-type: none"> – SOJ: Ve 6 	Dopušten za upotrebu samo kao insekticid.	30. april 2019. godine
<i>Metarhizium anisopliae</i> var. <i>anisopliae</i> <ul style="list-style-type: none"> – SOJ: BIPESCO 5/F52 	Dopušten za upotrebu samo kao insekticid i akaricid.	30. april 2019. godine
<i>Phlebiopsis gigantea</i> <ul style="list-style-type: none"> – SOJ: VRA 1835; – SOJ: VRA 1984; – SOJ: VRA 1985; – SOJ: VRA 1986; – SOJ: FOC PG B20/5; – SOJ: FOC PG SP log 6; – SOJ: FOC PG SP log 5; – SOJ: FOC PG BU 3; – SOJ: FOC PG BU 4; – SOJ: FOC PG 410.3; – SOJ: FOC PG97/1062/116/1.1; – SOJ: FOC PG B22/SP1287/3; – SOJ: FOC PG SH 1 i – SOJ: FOC PG B22/SP1190/3. 	Dopušten za upotrebu samo kao fungicid.	30. april 2019. godine
<i>Pythium oligandrum</i> SOJEVI: M1	Dopušten za upotrebu samo kao fungicid.	30. april 2019. godine
<i>Streptomyces</i> K61 (prije <i>S. griseoviridis</i>) SOJ: K61	Dopušten za upotrebu samo kao fungicid.	30. april 2019. godine
<i>Trichoderma atroviride</i> (prije <i>T. harzianum</i>) SOJ: IMI 206040 i SOJ: T11		30. april 2019. godine
<i>Trichoderma polysporum</i> SOJ: <i>Trichoderma polysporum</i> IMI 206039	Dopušten za upotrebu samo kao fungicid.	30. april 2019. godine

<i>Trichoderma harzianum</i> Rifai – SOJ: <i>Trichoderma harzianum</i> T-22 i – SOJ: <i>Trichoderma harzianum</i> ITEM 908.	Dopušten za upotrebu samo kao fungicid.	30. april 2019. godine
<i>Trichoderma asperellum</i> (prije <i>T. harzianum</i>) – SOJ: ICC012; – SOJ: <i>Trichoderma asperellum</i> (prije <i>T. viride</i> T25) T25 i – SOJ: <i>Trichoderma asperellum</i> (prije <i>T. viride</i> TV1) TV1.	Dopušten za upotrebu samo kao fungicid.	30. april 2019. godine
<i>Trichoderma gamsii</i> (prije <i>T. viride</i>) SOJEVI: ICC080	Dopušten za upotrebu samo kao fungicid.	30. april 2019. godine
<i>Verticillium albo-atrum</i> (prije <i>Verticillium dahliae</i>) SOJ: <i>Verticillium albo-atrum</i> izolovan WCS850	Dopušten za upotrebu samo kao fungicid.	30. april 2019. godine
<i>Trichoderma asperellum</i> (soj T34)		31. maja 2023. godine

3. Materije koje proizvode mikroorganizmi

Naziv	Opis, zahtjevi u odnosu na sastav, uslovi primjene
Spinosad	Insekticid Samo ukoliko su preuzete mjere za smanjivanje na najmanju moguću mjeru opasnosti od ključnih parazitoida i za smanjivanje na najmanju moguću mjeru opasnosti od razvoja otpornosti

4. Materije koje se koriste u klopka i/ili raspršivačima

Naziv	Opis, zahtjevi u odnosu na sastav, uslovi primjene
Feromoni: – heterociklični feromoni za leptire (red <i>Lepidoptera</i>) iz grupe acetate; – Z-13-heksadeken-11-in-1-il acetat; – Z,Z,Z,Z-7,13,16,19-dokosatetraen-1-il izobutirat.	Atraktant - sredstvo koje uzrokuje smetnje polnog ponašanja. Samo u klopka i raspršivačima.
Piretroidi (samo deltametrin ili lambdacihalotrin)	Insekticid; samo u klopka s posebnim mamcima; samo protiv <i>Bactrocera oleae</i> i <i>Ceratitidis capitata</i> Wied.

5. Preparati koji se primjenjuju površinski između gajenih biljaka	
Naziv	Opis, zahtjevi u odnosu na sastav, uslovi primjene
Gvožđe fosfat (gvožđe (III) ortofosfat)	Moluscid
6. Ostale materije iz tradicionalne upotrebe u organskoj proizvodnji	
Naziv	Opis, zahtjevi u odnosu na sastav, uslovi primjene
Bakarna jedinjenja u obliku; bakar hidroksida, bakar oksiklorida, (trivalentnog) bakar oksida, bordovska čorba i trovalentni bakar sulfat.	Može se koristiti samo kao fungicid i baktericid u količini do 6 kg bakra po hektaru godišnje. Za višegodišnje kulture količina bakra od 6kg može se prekoračiti u određenoj godini pod uslovom da prosječna količina koja se koristi tokom petogodišnjeg perioda (koji uključuje i godinu u kojoj je dozvoljeno prekoračenje i četiri prethodne godine), ne prelazi 6 kg. Mjere smanjenja rizika treba da se preduzimaju, radi zaštite vode i neciljanih organizama.
Etilen	Dozrijevanje banana, kivija i kakija; dozrijevanje agruma samo za sprečavanje štete od voćne muve kod agruma; podsticaj cvjetanja kod ananasa; sprečavanje klijanja kod krompira i luka. Dopušten za upotrebu samo u zatvorenom prostoru kao regulator rasta. Dopušten je samo sa profesionalnu upotrebu.
Kalijumova so masnih kiselina (meki sapun)	Insekticid
Sumporni kreč (kalcijum polisulfid)	Fungicid
Parafinsko ulje: – CAS br. 64742-46-7; – CAS br. 72623-86-0; – CAS br. 97862-82-3; – CAS br. 8042-47-5.	Insekticid, akaricid
Kvarcni pijesak	Repelent
Sumpor	Fungicid, akaricid
Repelenti životinjskog ili biljnog porijekla koji odbijaju mirisom/ovčja mast CAS br. 98999-15-6	Repelent Samo na nejestivim djelovima biljaka i ako biljne sirovine nijesu namijenjene ishrani ovaca ili koza.

7. Ostale materije

Naziv	Opis, zahtjevi u odnosu na sastav, uslovi primjene
Aluminijum silikat (kaolin)	Repelent
Kalcijum hidroksid	Fungicid samo za stabla voćki, uključujući rasadnike, za suzbijanje <i>Nectria galligena</i>
Laminarin	Aktivator odbrambenog mehanizma biljaka.
Kalijum hidrogen karbonat (poznat kao kalijum bikarbonat)	Fungicid i insekticid

Zahtjevi za zatvoreni i otvoreni prostor za smještaj životinja prema vrstama životinja i vrstama uzgoja			
1. Goveda, kopitari, ovce, koze i svinje			
	Unutrašnja površina (neto površina namijenjena životinjama)		Vanjska površina (površina za kretanje, bez pašnjaka)
	Najmanja živa masa (kg)	m²/grlo	m² /grlo
Goveda i kopitari za rasplod i tov	do 100	1,5	1,1
	do 200	2,5	1,9
	do 350	4,0	3
	više od 350	5 sa najmanje 1 m ² /100 kg	3,7 sa najmanje 0,75 m ² /100 kg
Mliječne krave		6	4,5
Rasplodni bikovi		10	30
Ovce i koze		1,5/ ovca, koza	2,5
		0,35/ jagnje, jare	0,5
Krmača sa prasadima do 40 dana		7,5/krmača	2,5
Tovne svinje	do 50	0,8	0,6
	do 85	1,1	0,8
	do 110	1,3	1
	preko 110 kg	1,5	1,2
Prasad	u dobi preko 40 dana i do 30 kg	0,6	0,4
Rasplodne svinje		2,5 za ženku	1,9
		6 za mužjaka, a ukoliko se obori koriste za prirodni pripust: 10 nerastu	8,0

2. Živina				
	Unutrašnja površina (neto površina namijenjena za životinje)			Vanjska površina (m ² površine raspoložive u turnusu/glavi)
	broj životinja/m ²	cm prečke/životinji	gnijezdo	
Koke nosilje	6	18	7 koka nosilja/ gnijezdu, a u slučaju zajedničkog gnijezda 120 cm ² /ptici	4, pod uslovom da nije prekoračena granica od 170 kg N/ha godišnje
Živina za tov (u nepokretnim objektima)	10 sa najviše 21 kg žive mase/m ²	20 (samo za biserke)		4 tova pileta ili biserke 4,5 patke 10 ćurana 15 gusaka Kod svih gore navedenih vrsta nije pređena granica od 170 kg N/ha godišnje
Živina za tov u pokretnim objektima	16* u pokretnim živinarskim objektima s najviše 30 kg žive mase/m ²			2,5 pod uslovom da granica od 170 kg N/ha godišnje nije pređena

*samo u slučaju da podna površina pokretnog objekta ne prelazi 150 m².

PRILOG 4

Najveći broj životinja po hektaru	
Kategorija ili vrsta	Najveći mogući broj životinja po hektaru jednak 170 kg N/ha/godišnje
Kopitari stariji od šest mjeseci	2
Telad za tov	5
Ostala goveda mlađa od godine dana	5
Muška i ženska goveda od jedne do dvije godine	3,3
Muška goveda starija od dvije godine	2
Junice za priplod	2,5
Junice za tov	2,5
Mliječne krave	2
Izlučena mliječne krave	2
Ostale krave	2,5
Ženke priplodnih zečeva	100
Ovce i koze	13,3
Prasad	74
Priplodne krmače	6,5
Svinje u tovu i ostale svinje	14
Pilići u tovu	580
Koke nosilje	230

1. SREDSTVA ZA ISHRANU MINERALNOG PORIJEKLA
Krečnjačke morske školjke
Maerl
Litotamnijum
Kalcijum glukonat
Kalcijum karbonat
Defluorisan monokalcijum fosfat
Defluorisan dikalcijum fosfat
Magnezijum oksid (anhidrovan magnezijum)
Magnezijum sulfat
Magnezijum hlorid
Magnezijum karbonat
Kalcijum-magnezijum fosfat
Magnezijum fosfat
Mononatrijum fosfat
Kalcijum natrijum fosfat
Natrijum hlorid
Natrijum bikarbonat
Natrijum karbonat
Natrijum sulfat
Kalijum hlorid
2. OSTALE SIROVINE ZA ISHRANU
Mikroorganizmi za fermentaciju proizvoda čije su ćelije inaktivirane ili uništene
<i>Saccharomyces cerevisiae</i>
<i>Saccharomyces carlsbergiensis</i>

Dodaci hrani za životinje koji se primjenjuju ishrani životinja		
1. TEHNOLOŠKI DODACI		
<i>a) Sredstva za konzerviranje</i>		
Broj oznake	Supstanca	Opis, uslovi primjene
1a	E 200	Sorbinska kiselina
1a	E 236	Mravlja kiselina
1a	E 237	Natrijum formijat
1a	E 260	Sirćetna kiselina
1a	E 270	Mliječna kiselina
1a	E 280	Propionska kiselina
1a	E 330	Limunska kiselina
<i>b) Antioksidansi</i>		
Broj oznake	Supstanca	Opis, uslovi primjene
1b	E 306	Tokoferolom – ekstrakt prirodnog porijekla
<i>c) Emulgatori i stabilizatori, sredstva za zgušnjavanje i želiranje</i>		
Broj oznake	Supstanca	Opis, uslovi primjene
1	E 322	Lecitin Samo ako je dobijeni iz organskih sirovina Primjena ograničena na hranu za životinje u akvakulturi
<i>d) Sredstva za vezivanje, sredstva za sprečavanje stvaranje grudvica i koagulant</i>		
Broj oznake	Supstanca	Opis, uslovi primjene
1	E 535	Natrijum ferocijanid Maksimalna doza od 20 mg/kg NaCl izračunava se na osnovu ferocijanid anjona
1	E 551b	Koloidni silicijum, dioksid
1	E 551c	Kieselgur (dijatomejska zemlja, očišćena)
1	E 558	Bentonit-montmorilonit
1	E 559	Kaolinitna glina, bez azbesta
1	E 560	Prirodne mješavine stearata i hlorita
1	E 561	Vermikulit
1	E 562	Sepiolit

1	E 566	Natrolit-fonolit	
1	1g 568	Klinoptilolit sedimentnog porijekla (Sve vrste)	
1	E 599	Perlit	
<i>e) Dodaci silaži</i>			
Broj oznake	Supstanca	Opis, uslovi primjene	
1k	Enzimi, kvasci i bakterije	Primjena je ograničena na proizvodnju silaže kad vremenski uslovi ne dopuštaju odgovarajuću fermentaciju	
2. OSJETNI DODACI			
Broj oznake	Supstanca	Opis, uslovi primjene	
2b	Sredstva za korekciju ukusa	Samo ekstrakti iz poljoprivrednih proizvoda	
3. NUTRITIVNI DODACI			
<i>a) Vitamini</i>			
Broj oznake	Supstanca	Opis, uslovi primjene	
3a	Vitamini i provitamini	<p>– dobijeni iz poljoprivrednih proizvoda</p> <p>– ako su dobijeni sintetički, samo vitamini dobijeni iz poljoprivrednih proizvoda smiju se koristiti za monogastrične životinje i životinje akvakulture.</p> <p>– ako su dobijeni sintetički, smiju koristiti samo vitamini A, D i E identični sa vitaminima dobijenim iz poljoprivrednih proizvoda, ako preživari iz organskog uzgoja ne dobijaju potrebne količine tih vitamina u svojim obrocima hrane.</p>	
<i>b) Elementi u tragovima</i>			
Broj oznake	Supstanca	Opis, uslovi primjene	

3b	E1 Gvožđe	– Gvožđe oksid – Gvožđe karbonat – Gvožđe sulfat, heptahidrat – Gvožđe sulfat, monohidrat	
3b	E2 Jod	– Kalcijum jodat, anhidrid	
3b	E3 Kobalt	– Bazni kobalt karbonat, monohidrat – Kobalt sulfat monohidrat i/ili heptahidrat	
3b	E4 Bakar	– Bazni bakar karbonat, monohidrat – Bakar oksid – Bakar sulfat, pentahidrat	
3b	E5 Mangan	– Mangan karbonat – Mangan oksid – Mangan sulfat, monohidrat	
3b	E6 Cink	– Cink oksid – Cink sulfat, monohidrat – Cink sulfat, heptahidrat	
3b	E7 Molibden	– Natrijum molibdat	
3b	E8 Selen	– Natrijum selenat – Natrijum selenit	
4. ZOOTEHNIČKI DODACI			
Broj oznake		Supstanca	Opis, uslovi primjene
		Enzimi i mikroorganizmi	

Proizvodi za čišćenje i dezinfekciju zgrada, opreme i objekata za uzgoj životinja
Kalijumov i natrijumov sapun
Voda i vodena para
Krečno mlijeko
Kreč
Živi kreč
Natrijum hipohlorit (npr. kao tečni izbjeljivač)
Natrijum hidroksid
Kalijum hidroksid
Vodonik peroksid
Prirodne biljne esencije
Limunska, persirćetna, mravlja, mliječna, oksalna i sirćetna kiselina
Alkohol
Azotna kiselina (mljekarska oprema)
Fosforna kiselina (mljekarska oprema)
Formaldehid
Proizvodi za čišćenje i dezinfekciju vimena i naprava za mužu
Natrijum karbonat